# DISCIPLINĂ ŞI INDISCIPLINĂ ÎN ŞCOLILE SECUNDARE DIN DUCATUL BUCOVINEI

LIGIA-MARIA FODOR

**Disziplin und Indisziplin in den Mittelschulen aus dem Herzogtum Bukowina**

(Zusammenfassung)*

Zwecks des guten Ablaufs und der Wirksamkeit des didaktisch-erzieherischen Prozesses in den Gymnasien, Realschulen und Mädchenlyzeen aus dem Herzogtum Bukowina wurden es gewisse Massnahmen getroffen, die sich auf Disziplin und Verhaltensprinzipien beruhten, die die Schüler und Schülerinnen während der Studienjahre beachten mussten. Gleichzeitig wurden es auch Strafen vorgesehen, falls die Studierenden die Regeln missachteten. Im allgemeinen ist es der Leitung der erwähnten Unterrichtsanstalten gelungen, einen ordentlichen, optimalen Millieu zu sichern, aber es gaben auch indisziplinierte Schüler. Solche Fälle wurden am I. Staatsobergymnasium in Czernowitz, am Griechisch-orientalischen Obergymnasium in Suczawa, am Staatsobergymnasium in Kotzman, am öffentlichen städtischen Mädchenlyzeum in Suczawa.

**Schlüsselwörter und -ausdrücke:** Disziplin, Indisziplin, I. Staatsobergymnasium in Cernowitz, Griechisch-orientalisches Obergymnasium in Suczawa, Staatsobergymnasium in Kotzman.

Obţinerea autonomiei provinciale şi acordarea statutului de ducat, în anul 1861, adoptarea Constituţiei, la 21 decembrie 1867, şi a unor acte normative privind modul de organizare a şcolilor secundare au contribuit la crearea unui sistem solid de învăţământ secundar în Bucovina[1].

* Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

[1] Ligia-Maria Fodor, *Învăţământul secundar în Bucovina (1861–1918),* Bucureşti, Editura Etnologică, 2014, p. 261–263. Şcolile secundare au fost următoarele: gimnaziul, şcoala reală şi liceul de fete. În Ducatul Bucovinei au funcţionat 15 gimnazii de stat, confesionale şi private, dintre care şase germane (Gimnaziul Superior de Stat I din Cernăuţi, Gimnaziul „Împăratul Franz Josef" din Siret, Gimnaziul Real Superior de Stat din Gura Humorului, Gimnaziul Real Privat din Storojineţ, Gimnaziul Privat de Fete al Asociaţiei pentru Promovarea Formării Umaniste a Fetelor din Cernăuţi, Gimnaziul Privat al Asociaţiei „Gimnaziul Umanist" din Cernăuţi); patru germano-române (Gimnaziul Superior Greco-Oriental din Suceava, Gimnaziul Superior de Stat din Rădăuţi, Gimnaziul Superior de Stat III din Cernăuţi, Gimnaziul Superior de Stat din Câmpulung); două germano-rutene (Gimnaziul Superior de Stat II din Cernăuţi, Gimnaziul Superior de Stat din Coţmani); două rutene

*Analele Bucovinei*, **XXIII**, *2* (47), p. 399–411, Rădăuţi – Bucureşti, 2016

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

Obiectivul studiului îl constituie prezentarea cadrului normativ care reglementa aspectele privind disciplina elevilor şi elevelor în şcolile secundare din Ducatul Bucovinei şi a unor cazuri concrete de indisciplină, constatate a fi săvârşite de către elevii bucovineni. Identificarea unor documente inedite în fondurile arhivistice – care se află în administrarea Serviciului Arhive Naţionale Istorice Centrale Bucureşti şi a Serviciului Judeţean Suceava al Arhivelor Naţionale – şi valorizarea informaţiilor conţinute au constituit motivul analizării acestei problematici.

## Cadrul normativ care reglementează aspectele privind disciplina elevilor şi elevelor în şcolile secundare din Ducatul Bucovinei

Pentru buna desfăşurare şi eficacitatea procesului didactico-educativ la gimnaziile, şcolile reale şi liceele de fete din Ducatul Bucovinei, au fost elaborate regulamente de disciplină valabile atât pentru institutele de stat, cât şi pentru cele private. În aceste acte, se specificau normele comportamentale pe care trebuiau să le urmeze elevii şi elevele pe parcursul anilor de studiu, precum şi sancţiunile ce se puteau aplica în cazul nerespectării acestora. Pentru elevii care au studiat la gimnaziile şi şcolile reale din Bucovina, s-au aplicat prevederile regulamentelor de disciplină elaborate de cadrele didactice din provincie, asumate de Consiliul Şcolar al Ţării şi aprobate prin ordinele Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii nr. 2 903, din 19 martie 1875[2] şi nr. 1 393, din 14 iunie 1896[3].

Elevii trebuiau să dea dovadă de respect, ascultare şi sinceritate faţă de personalul didactic[4]. În relaţia cu colegii, şcolarii trebuiau să aibă o atitudine prietenoasă, paşnică şi îngăduitoare. În cazul în care un elev se considera nedreptăţit de către un coleg, trebuia să semnaleze această situaţie dirigintelui clasei. Erau pedepsite aspru pâra nemotivată şi învinuirile neverosimile. Elevii nu aveau voie să producă pagube unui alt coleg, în caz contrar trebuiau să suporte cheltuielile aferente daunei. Elevii nu aveau voie să ofere sau să împrumute

(Gimnaziul Superior de Stat din Vijniţa, Gimnaziul Real Privat din Văşcăuţi) şi unul polono-german (Gimnaziul Real Privat Polono-German din Cernăuţi); trei şcoli reale (Şcoala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuţi, Şcoala Reală de Stat din Cernăuţi, Şcoala Reală Inferioară de Stat din Siret) şi opt licee de fete (Liceul de Fete Public Orăşenesc din Cernăuţi, Liceul de Fete Orăşenesc din Suceava, Liceul de Fete Orăşenesc din Rădăuţi, Liceul de Fete Privat „Helene Wolański" din Cernăuţi, Liceul de Fete Orăşenesc din Gura Humorului, Liceul de Fete Greco-Oriental din Cernăuţi, Liceului de Fete Privat din Siret, Liceul de Fete Privat din Câmpulung).

[2] R. Wurzer, *Festschrift zur hundertjährigen Gedenkfeier der Gründung des Gymnasiums 1808–1908. Geschichte des k.k. I. Staatsgymnasiums in Czernowitz,* Czernowitz, Druck und Verlag der Eckhardt'schen Universitätsbuchdruckerei (J. Mucha), 1909, p. 268.

[3] Serviciul Arhive Naţionale Istorice Centrale Bucureşti (în continuare se va cita S.A.N.I.C.), Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, Mapa XXX, Dosar nr. 2, f. 46–52; *Legi disciplinare pentru şcoalele medii ale Bucovinei*, Suceava, Tipografia Soc. „Şcoala Română", 1904, p. 3–15.

[4] *Legi disciplinare pentru şcoalele medii ale Bucovinei…*, p. 3.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

colegilor bani sau alte obiecte importante fără ştirea părinţilor sau a reprezentantului[5] acestora, sau cu scopul de a obţine profit. Şcolarii aveau sarcina de a nu deteriora sălile de curs, mobilierul şi materialele didactice, în caz contrar, trebuiau să suporte cheltuielile aferente şi erau pedepsiţi aspru dacă acţionau cu rea intenţie[6].

Elevii trebuiau să participe în mod regulat şi disciplinat la cursurile obligatorii şi facultative, la care se înscriseseră cu acordul părinţilor sau al reprezentantului acestora. Niciun elev nu putea renunţa la frecventarea unei discipline facultative înainte de sfârşitul semestrului, fără aprobarea consiliului profesoral al şcolii. Elevilor le era permisă învoirea pentru câteva ore sau pentru o zi întreagă numai cu încuviinţarea dirigintelui clasei. Dacă un elev dorea să solicite o învoire pentru o perioadă mai mare, aceasta se putea aproba de către directorul şcolii, în baza cererii părinţilor şi la recomandarea dirigintelui. În cazul în care un elev se îmbolnăvea, acesta trebuia să-l înştiinţeze pe director sau pe diriginte în termen de maximum 48 de ore. Absenţele se motivau la reluarea activităţii şcolare, în baza unei adeverinţe; numărul absenţelor se menţiona în certificatul semestrial şi de absolvire[7]. Pentru absenţele nemotivate, ca urmare a nefrecventării disciplinelor obligatorii, elevii erau sancţionaţi şi li se scădea nota la purtare. Elevii aveau obligaţia de a participa la orele de religie; purtarea necuviincioasă, absenţa sau întârzierile nejustificate constituiau abateri disciplinare şi se pedepseau aspru[8].

Accesul elevilor în sălile de curs era permis cu un sfert de oră înainte de începerea orelor. Elevii trebuiau să aibă o ţinută curată şi decentă, precum şi capul descoperit. Deplasarea prin localul şcolii trebuia să se facă în linişte şi nu era permisă staţionarea, fără vreun motiv justificat, pe holuri şi scări[9].

Elevii trebuiau să-şi pregătească în mod conştiincios temele, să se prezinte la toate examenele, să nu şoptească altor elevi şi să nu utilizeze mijloace de fraudă la lucrările scrise. În timpul orelor de curs, şcolarii trebuiau să fie atenţi şi, în cazul în care se ocupau cu alte obiecte, acestea se confiscau şi se restituiau doar părinţilor sau tutorelui. Ieşirea din clasă în timpul orelor era permisă doar în cazuri excepţionale şi numai la cererea directorului. Pentru pregătirea temelor şi lectura facultativă, elevii puteau împrumuta cărţi de la biblioteca şcolii, cu obligaţia de a le restitui la timp şi în bună stare, în caz contrar, trebuiau să suporte dauna. Dacă

[5] *Ibidem*, p. 11. Persoana care primea în gazdă un elev avea statutul de reprezentant al părinţilor şi misiunea de a supraveghea respectarea normelor disciplinare de către elev.

[6] *Ibidem*, p. 4.

[7] *Ibidem*, p. 5.

[8] *Ibidem*, p. 6.

[9] *Ibidem*, p. 6–7.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

şcolarul pierdea o carte, avea obligaţia de a achita suma aferentă, pentru achiziţionarea unui nou exemplar[10].

În afara cadrului şcolar, elevii aveau obligaţia să fie politicoşi şi să dea dovadă de simţ al moralităţii şi al datoriei; în vacanţe, elevii puteau participa la excursii în grup numai însoţiţi de către un cadru didactic. Elevii nu aveau voie să frecventeze cafenelele; aceştia puteau merge, arareori, doar în localurile publice decente, însoţiţi de părinţi; elevilor din clasele a VII-a şi a VIII-a nu le era impusă această obligaţie, însă exista condiţionarea de a nu petrece în astfel de locaţii mai târziu de orele 21, iarna şi orele 22, vara. Comportamentul inadecvat în localurile publice, cearta şi excesele de orice fel se pedepseau aspru, chiar cu exmatricularea. Le era interzisă elevilor practicarea de jocuri pentru bani sau obiecte de valoare. Elevii de la cursul inferior puteau merge la teatru şi concerte numai însoţiţi de părinţi sau de reprezentantul acestora; elevii de la şcolile secundare nu aveau voie să participe activ la reprezentările teatrale. Participarea la petrecerile cu dans, organizate de societăţi private, era permisă cu aprobarea directorului şcolii numai elevilor din clasele a VII-a şi a VIII-a, care aveau un comportament ireproşabil. Nu era permisă plimbarea pe uliţă fără un scop anume şi, mai ales, seara târziu. Elevilor din clasele inferioare le era interzis fumatul, iar celor din cursul superior, numai în localul şcolar şi în locurile publice. Elevii de la şcolile secundare nu aveau voie să constituie asociaţii sau să participe la adunări ale unor societăţi studenţeşti şi să poarte insigne. O abatere gravă era constituirea unei adunări mari de elevi, fără aprobarea corpului profesoral. Şcolarilor mai mari, în vârstă, le era permisă participarea la prelegerile publice organizate de societăţile ştiinţifice. Elevii nu aveau voie să adune bani pentru un scop anume, fără aprobarea Consiliului Şcolar al Ţării[11].

Părinţii sau tutorele elevului luau decizia privind locul de cazare, masa şi persoana care era responsabilă de şcolarul aflat în gazdă, având, totodată, obligaţia de a comunica aceste informaţii dirigintelui. Persoana care primea în gazdă un elev avea statutul de reprezentant al părinţilor şi misiunea de a supraveghea respectarea normelor disciplinare. În cazul în care se constata că mediul în care convieţuia elevul era dăunător dezvoltării personale, din punct de vedere moral-educativ, corpul profesorul avea dreptul de a le solicita părinţilor schimbarea locuinţei; exista chiar riscul ca elevul să fie exmatriculat, dacă nu se luau măsurile necesare pentru remedierea situaţiei[12].

Falsificarea de către elevi a certificatelor şcolare, care aveau valoare de documente publice, constituia abatere disciplinară şi presupunea, totodată, începerea acţiunii de cercetare penală. De asemenea, se pedepsea aspru falsificarea sau deteriorarea unei scrisori adresate institutului şcolar sau emise de către acesta[13].

[10] *Ibidem*, p. 7–8.
[11] *Ibidem*, p. 8–11.
[12] *Ibidem*, p. 11.
[13] *Ibidem*, p. 12.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

În timpul vacanţelor, li se cerea elevilor să aibă o purtare morală şi cuviincioasă; constituia abatere gravă deplasarea din casă în casă, pentru a apela la binefacerea publică[14].

În cazul în care un elev întrerupea studiile, era necesară înştiinţarea directorului şcolii, prin prezentarea unei declaraţii scrise din partea părinţilor sau a tutorelui. Elevul retras avea obligaţia de a restitui şcolii cărţile şi manualele didactice împrumutate. Părăsirea şcolii fără informarea conducerii institutului era considerată „ceva neonest" şi, ulterior, i se putea refuza elevului reînmatricularea[15].

Sancţiunile disciplinare puteau fi aplicate individual, de către cadrele didactice, cât şi ca urmare a hotărârilor luate în cadrul şedinţelor Consiliului profesoral. Dirigintele sau profesorul putea aplica, pentru abaterile disciplinare uşoare, următoarele sancţiuni[16]: mustrarea între patru ochi; mustrarea în faţa clasei; reţinerea în clasă a unui elev din clasele cursului inferior, după terminarea orelor sau a serviciului religios, sub supravegherea unui profesor.

Pentru săvârşirea unor abateri disciplinare grave erau aplicate, în urma unei anchete preliminare şi a deciziei corpului profesoral, următoarele sancţiuni[17]: admonestarea elevului de către director, în faţa colectivului clasei sau a corpului profesoral; carcera, pentru maximum 16 ore – într-o zi, elevul putea executa opt ore de carceră –, interval în care elevul era obligat să efectueze, în scris, una sau mai multe teme, care trebuiau predate la expirarea timpului alocat; pedeapsa cu carcera nu i se putea aplica aceluiaşi elev mai mult de două ori într-un an şcolar şi aceasta se putea înăspri, în funcţie de împrejurări, prin *consilium abeundi*[18]; exmatricularea din institut sau din toate şcolile secundare existente în imperiu, fie publice, fie private.

Toate sancţiunile disciplinare luate în şedinţa Consiliului profesoral se consemnau în catalogul clasei şi se comunicau, pe cale oficială, părinţilor sau reprezentantului acestora.

Exmatricularea elevilor se realiza în următoarele situaţii[19]: o perioadă mai mare de opt zile de absenţă nemotivată, fără înştiinţarea verbală sau în scris a directorului sau a dirigintelui; obţinerea, în cele două semestre ale anului şcolar, a calificativului insuficient; trândăvie persistentă, care nu a putut fi combătută prin

[14] *Ibidem*.
[15] *Ibidem*, p. 12–13.
[16] *Ibidem*, p. 13.
[17] *Ibidem*, p. 13–14.
[18] Karl E. Demandt, *Laterculus notarum. Lateinisch-deutsche Interpretationshilfen für spätmittelalterliche und frühneuzeitliche Archivalien*, Mit 4 Tafeln spezieller Zahlenschreibungen des 14.–16. Jahrhunderts, în „Veröffentlichungen der Archivschule Marburg", nr. 7, 2006, p. 55. *Consilium abeundi* – exmatricularea din şcoală, ca urmare a unui comportament necuviincios, în formă continuată.
[19] *Legi disciplinare pentru şcoalele medii ale Bucovinei…*, p. 6, 9, 12, 14.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

mustrare şi diverse sancţiuni; nerespectarea, în mod repetat, a regulamentului disciplinar, deşi elevul a fost sancţionat şi i-a fost aplicată pedeapsa cu carcera pentru a treia oară; comportament incalificabil faţă de normele moral-etice ale instituţiei; săvârşirea de fapte penale: lovire corporală, furt şi altele asemenea; comportament inadecvat în locurile publice, participarea la diverse asociaţii, neasigurarea unor condiţii corespunzătoare de cazare.

Decizia de exmatriculare se lua în şedinţa corpului didactic şi se confirma de către Consiliul Şcolar al Ţării. Reînmatricularea se putea realiza numai cu aprobarea Consiliului Şcolar al Ţării. Exmatricularea din toate şcolile secundare din imperiu se realiza la propunerea Consiliului Şcolar al Ţării, prin ordin ministerial. Părinţii elevilor exmatriculaţi puteau contesta decizia în termen de 14 zile la directorul şcolii şi la Consiliul Şcolar al Ţării[20].

În ceea ce priveşte normele referitoare la disciplina elevelor de la liceele de fete din Bucovina, acestea au fost prevăzute în statutele de înfiinţare şi funcţionare a institutelor. Regulamentul de disciplină pentru liceul de fete era elaborat de către corpul didactic, aprobat de Consiliul local şi confirmat de către Consiliul Şcolar al Ţării[21].

Ca sancţiuni disciplinare, pentru un comportament contrar regulamentului sau pentru trândăvie statornică, erau considerate: mustrarea în timpul orei, de către învăţător, care o putea consemna şi în catalog; avertismentul din partea directorului; mustrarea scrisă, adresată părinţilor sau reprezentanţilor acestora, în urma hotărârii luate în cadrul consiliului profesoral.

Exmatricularea elevelor se realiza în următoarele situaţii: o perioadă mare de absenţă nejustificată; refuzul îndeplinirii obligaţiilor şcolare sau instigarea altor eleve pentru adoptarea unui comportament similar; trândăvie persistentă, care nu reuşise să fie combătută prin metodele disciplinare menţionate anterior; comportament incalificabil faţă de normele moral-etice ale instituţiei, atât în interiorul, cât şi în afara şcolii, şi care nu putea fi corectat prin metode disciplinare.

Exmatricularea avea loc în urma hotărârii corpului didactic, exprimată în cadrul comisiei liceale şi era comunicată părinţilor sau reprezentanţilor acestora, însoţită de motivaţia aferentă.

## Cazuri de indiscplină în şcolile secundare din Bucovina, în perioada Ducatului

În continuare, prezentăm câteva situaţii concrete de indisciplină, constatate a fi săvârşite de elevi de la Gimnaziul Superior de Stat I din Cernăuţi, Gimnaziul Superior Greco-Oriental din Suceava, Gimnaziul Superior de Stat din Coţmani şi Liceul de Fete Orăşenesc din Suceava. Aceste informaţii inedite au fost identificate în Fondul *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi*

[20] *Ibidem*, p. 15.

[21] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, Mapa LVIII, Dosar nr. 1, f. 71.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

*Instrucţiunii*, care se află în administrarea Serviciului Arhive Naţionale Istorice Centrale Bucureşti şi în Fondul *Liceul „Ştefan cel Mare" Suceava*, care se păstrează la Serviciul Judeţean Suceava al Arhivelor Naţionale.

## Gimnaziul Superior de Stat I din Cernăuţi

Alfred Stokera, elev în clasa a VII-a la Gimnaziul Superior de Stat I din Cernăuţi, i-a adresat profesorului Johann Haydek, în data de 19 ianuarie 1864, în sala de curs, în prezenţa celorlalţi colegi, întrebarea: „De ce i-a numit râioşi pe elevii clasei a VII-a în faţa şcolarilor din clasa a II-a?". A urmat o discuţie contradictorie, în urma căreia profesorul i-a cerut elevului să părăsească clasa. În acest context, elevul Stokera a reacţionat şi s-a adresat colegilor săi: „Cine are onoare, acela să mă urmeze". Şase elevi, Julius Aspelmayer, Lasar Nastasi, Johann Wolczynski, Karl Hynek, David Rosenzweig şi Theon Tarnawski au părăsit sala de curs şi l-au însoţit pe colegul Stokera până la directorul gimnaziului, unde l-au reclamat pe profesorul Haydek, susţinând că nu mai pot studia cu acesta. Elevul Aspelmayer a declarat că profesorul îi tratează în mod incorect pe elevi şi că vor depune o petiţie la Ministerul Instrucţiunii. Ca urmare a acestui fapt, corpul didactic a analizat comportamentul elevilor şi a decis exmatricularea, pe plan local, a elevului Alfred Stokera, iar pentru ceilalţi elevi, pedepsirea cu carcera şi scăderea notei la purtare. Totodată, elevilor din clasa a VII-a, Leopold Habermann, Basil Towstiuk, Johann Kossowicz, Michael Kobylanski şi Alexander Karaczewski li s-a permis să mai fie examinaţi încă o dată la materia din ultimul semestru, de către profesorii Haydek, Wilhelm Vysloužil şi directorul gimnaziului, Stephan Wolf[22].

În ziua de 30 ianuarie 1893, când aveau să se distribuie elevilor certificatele semestriale, Demeter cavaler de Tabora, elev în clasa a VII-a la Gimnaziul de Stat I din Cernăuţi, a fost văzut de către directorul şcolii, Karl Tumlirz, având asupra sa un revolver. Elevul intenţiona, conform declaraţiei unui coleg şi prieten al acestuia, Goldenberg, să-l folosească împotriva profesorului Adalbert de Mikulicz, în cazul în care obţinea un calificativ mic la obiectele de studiu pe care acesta le preda (istorie şi geografie) şi, după aceea, urma să se împuşte. Planul elevului Tabora a fost dejucat şi, în urma deciziei corpului profesoral, a fost exmatriculat[23].

Elevii din clasele superioare ale Gimnaziului Superior de Stat I din Cernăuţi s-au implicat în acţiunile de solidaritate şi emancipare naţională. În acest sens, în aprilie 1885, aceştia şi-au exprimat dorinţa de a purta brâie tricolore şi de a le fi permisă purtarea de şepci colorate, asemenea studenţilor. Ca urmare a solicitării acestora, a fost emis, de către Consiliul Şcolar al Ţării, Ordinul nr. 597, din 1 mai 1885, prin care li se interzicea elevilor să poarte bonete colorate şi să frecventeze

[22] *Ibidem*, Mapa XXXVI, Dosar nr. 10, f. 4–15.
[23] *Ibidem*, f. 28–31.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

sediile asociaţiilor naţionale sau studenţeşti[24]. Nerespectarea prevederilor regulamentului de disciplină şi ale Ordinului Consiliului Şcolar al Ţării nr. 597, din 1 mai 1885, a determinat exmatricularea, în anul 1889, a unui elev al gimnaziului, care lucra ca scrib la Asociaţia ruteană „Bucovina”[25].

În anul 1899, 26 de elevi de la Gimnaziul Superior de Stat Cernăuţi au fost anchetaţi sub acuzaţia de instigaţii împotriva statului de drept, prin afilierea la mişcarea rusofilă. Gimnaziştii se întruneau periodic, în casa fiicei consilierului imperial Dobrjanski, care îşi educa copiii în spiritul panslavist. În casa familiei Girowski, elevii participau la ore de limba şi literatura rusă şi de istorie a Imperiului Ţarist, purtând eşarfe în culorile Rusiei – alb, albastru, roşu. Membrii familiei Girowski erau susţinători ai politicii Imperiului Ţarist şi trecuseră de la confesiunea greco-catolică la cea greco-orientală, exemplu urmat de către mulţi elevi de gimnaziu[26].

Iniţial, mişcarea a început prin organizarea de cursuri de limba rusă, ca formă de respingere a ortografiei fonetice a limbii rutene, culminând prin purtarea de eşarfe în culorile Rusiei. Având în vedere propunerile corpului profesoral al gimnaziului, din 27 şi 29 mai 1899, considerându-se că această mişcare a afectat învăţământul rutean, disciplina şi cele mai înalte moravuri ale şcolii, convingerea religioasă şi simţul patriotic, Consiliul Şcolar al Ţării a hotărât, în şedinţa din 31 mai 1899, următoarele: exmatricularea din toate şcolile secundare din Bucovina şi Galiţia a fiilor familiei Girowski; exmatricularea, din şcolile secundare din localitate, a altor trei elevi; interzicerea elevilor de la şcolile secundare de a efectua vizite în casa familiei Girowski; sancţionarea a 14 elevi prin carceră şi mustrarea altor şapte elevi; mustrarea elevilor care au participat, fără permisiunea corpului didactic, la întrunirile Asociaţiei „Sojuz” şi interzicerea, în viitor, de a lua parte la astfel de adunări şi de a purta însemnele specifice[27].

În data de 3 februarie 1906, elevii clasei a VIII-a A de la Gimnaziul de Stat I din Cernăuţi au lipsit, în mod intenţionat şi demonstrativ, de la ora profesorului dr. Bernhard Schwarz. Ca urmare, elevii au fost pedepsiţi cu 16 ore de carceră, le-a fost scăzută nota la purtare şi au fost atenţionaţi, totodată, că exista riscul de a fi exmatriculaţi. În aceeaşi zi, elevii clasei a VIII-a B au perturbat activitatea didactică în prima parte a cursului ţinut de acelaşi profesor; aceştia au fost sancţionaţi, în funcţie de gradul de vinovăţie a fiecărui elev, cu patru până la opt ore de carceră[28].

[24] *Ibidem*, Mapa LVIII, Dosar nr. 1, f. 143.

[25] *Ibidem*, Mapa XXXII, Dosar nr. 10, f. 23–26.

[26] *Ibidem*, Mapa I, Dosar nr. 7, f. 24–25.

[27] *Ibidem*, f. 26–27. „Bukowyna” era o asociaţie a rutenilor bătrâni (proruşi, care susţineau ortografia etimologică şi limba rusă), iar „Ruska besida”, „Sojuz” şi „Narodni dim” erau societăţi ale tinerilor ruteni (militau pentru individualitate proprie, ruteană, scriere fonetică, limba ruteană).

[28] *Ibidem*, Mapa XXXVI, Dosar nr. 12, f. 4–5.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

În luna martie a anului 1908, un elev de la Gimnaziul de Stat I dn Cernăuţi a comis un atentat asupra profesorului Philipp Decker; ca urmare, elevul a fost arestat[29].

## Gimnaziul Superior Greco-Oriental din Suceava

Patru elevi de la Gimnaziul Superior Greco-Oriental din Suceava au fost implicaţi, în anul 1881, într-un furt la librăria din localitate, astfel încât, în urma hotărârii corpului didactic, luată în conferinţa extraordinară, din 14 ianuarie 1882, un şcolar a fost exmatriculat şi s-a dispus ca acesta să nu mai fie admis în nicio şcoală din imperiu, iar ceilalţi trei au primit, ca pedeapsă, carcera[30].

La sfârşitul semestrului I al anului şcolar 1888/1889, elevului Nicolae Prelici, fiul preotului din Breaza, i s-a acordat la purtare calificativul „satisfăcător”; în semestrul al II-lea, acesta nu s-a mai prezentat la cursuri, începând cu 22 februarie 1889, neispăşindu-şi astfel pedeapsa de 12 ore de carceră, pe care o primise din cauza mai multor scandaluri generate de el. Ca urmare, consiliul profesoral a decis, la 19 martie 1889, exmatricularea acestuia. La sfârşitul anului şcolar 1889/1890, Nicolae Prelici şi mai mulţi absolvenţi ai Gimnaziului din Suceava au fost implicaţi într-un scandal, pe care l-au provocat într-un bordel. La 7 septembrie 1890, tatăl elevului Prelici a solicitat conducerii Gimnaziului din Suceava aprobarea pentru înscrierea fiului său la examenul de admitere în clasa a VI-a; cererea de reînmatriculare a fost respinsă de către Consiliul Şcolar al Ţării (6 voturi împotriva, 5 – pentru) şi de Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii[31].

Pentru comportament contrar Regulamentului de disciplină, manifestat prin absentarea de la cursul de Religie şi atitudine nerespectuoasă în timpul orelor faţă de profesorul Vicol Lazăr, elevul din clasa a II-a, germană, Ladislaus Kropiwnicki, în vârstă de 16 ani, de confesiune greco-orientală, a fost sancţionat, în anul şcolar 1891/1892, cu 8, respectiv 12 ore de carceră. Întrucât acesta a continuat să adopte aceeaşi atitudine, consiliul profesoral al gimnaziului a hotărât, la 12 iulie 1892, exmatricularea acestuia, pe plan local, în cazul în care ar fi continuat să aibă acelaşi comportament eronat şi ar fi fost sancţionat pentru a treia oară cu carcera[32].

Elevii clasei a VIII-a de la Secţia Română a Gimnaziului Greco-Oriental din Suceava au făcut grevă, în data de 14 octombrie 1911; acest aspect a fost prezentat

---

[29] *Ibidem*, f. 7; în documentele identificate şi în lucrările consultate nu există mai multe informaţii referitoare la cauza acestui atentat şi la persoana care a comis fapta.

[30] Serviciul Judeţean Suceava al Arhivelor Naţionale (în continuare se va cita: S.J.A.N. Suceava), Fond *Liceul „Ştefan cel Mare” Suceava* , Dosar nr. 2/1881, f. 79–84.

[31] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, Mapa XLI, Dosar nr. 17, f. 1–4.

[32] S.J.A.N. Suceava, Fond *Liceul „Ştefan cel Mare”*, Dosar nr. 6/1891, f. 23, 24v.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

şi într-un articol de presă, în „Czernowitzer Tagblatt” (21 octombrie 1911), sub titlul *Greva gimnaziştilor*[33]. Dirigintele clasei româneşti, profesorul George Palamarciuc, a hotărât ca sâmbătă, 14 octombrie 1911, elevii să fie prezenţi la şcoală, în intervalul orar 14–15, pentru verificarea temelor şi recapitularea materiei la disciplina limba latină, în vederea pregătirii examenului. Deoarece la această activitate s-a prezentat numai un elev, s-a considerat că toţi ceilalţi şcolari au discutat şi stabilit de comun acord să lipsească şi să nu dea curs solicitării dirigintelui. În acest context, s-a demarat o anchetă, pentru a se lămuri asupra acestui caz şi pentru a se evita, în viitor, astfel de situaţii. O parte dintre elevi a susţinut că dirigintele nu avea voie să ţină cursuri după-amiaza şi că elevii erau trataţi ca la închisoare. Unii şcolari au declarat că au absentat pentru că au avut mult de învăţat, deşi în acea după-amiază nu erau planificate cursuri şi ziua următoare era liberă. Alţi elevi au invocat diferite motive insignifiante, precum stare de rău, deplasarea în localităţile învecinate pentru a-şi aduce mâncare şi altele asemănătoare. Acei elevi care nu au respectat dispoziţia dirigintelui, fără vreun motiv temeinic, au primit pedeapsa cu carcera între 4 şi 16 ore şi au fost avertizaţi de către director, fiind consemnaţi pe o listă. De asemenea, s-a atras atenţia cadrelor didactice să organizeze activitatea didactică în intervalul de timp prevăzut în orar şi numai în cazuri excepţionale se puteau ţine cursuri în afara programului, însă era necesară aprobarea conducerii gimnaziului[34].

Elevii de la Gimnaziul Superior Greco-Oriental Suceava, institut confesional destinat cu precădere pregătirii şcolarilor de etnie română, şi-au exprimat adesea adeziunea la mişcarea naţională a românilor din Bucovina, prin purtarea costumului popular românesc în şcoală şi s-au implicat în acţiuni naţionaliste care au avut, uneori, consecinţe negative. În acest sens, elocvent este atentatul comis, în data de 16 ianuarie 1912, de către elevul român din clasa a V-a, Vichentie Greciuc, în timpul orelor de curs, asupra profesorului de matematică, Grigore Mocrenschi. Înainte de comiterea faptei, elevul Greciuc i-a solicitat profesorului să-i permită să iasă din clasă; la revenirea în sala de curs, acesta i-a înmânat profesorului un plic cu o scrisoare, în care se menţiona că „de la matematică nu aştept nimic, ci de la Mocrenschi aştept o educaţie naţională” şi un fragment din „Foaia poporului”, din care reieşea că profesorul era considerat ca fiind „neromân”. În timp ce profesorul desfăcea plicul, elevul a tras cu arma asupra lui, rănindu-l uşor, după care s-a sinucis[35]. Mărturie pentru acest caz sunt atât documentele întocmite de autorităţile austriece, cât şi însemnările elevului român Erast Tarangul, consemnate ulterior, la maturitate, în memoriile sale, având la bază informaţiile relatate de către tatăl său, Orest Tarangul, catihet la Gimnaziul

[33] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, Mapa XLI, Dosar nr. 18, f. 1.

[34] *Ibidem*, f. 2–3.

[35] *Ibidem*, f. 11–13.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

Superior Greco-Oriental Suceava, şi de colegii de clasă ai lui Vichentie Greciuc, Vasile Costin şi Simion Hîj, martori oculari ai evenimentului[36].

Din actele autorităţilor şcolare, reiese că elevul Greciuc, în vârstă de 18 ani, era caracterizat de cadrele didactice ca „netalentat", iar de colegii săi, ca o persoană liniştită, retrasă, interiorizată şi iute la mânie. Conducerea gimnaziului considera că profesorul Mocrenschi era iscusit şi că îi evalua corect pe elevi, vinovat pentru fapta comisă fiind însuşi şcolarul Greciuc, care a recurs la acest gest deoarece nu

[36]Muzeul Bucovinei din Suceava, Erast Tarangul, *Amintiri* (manuscris), nr. de inventar 663, p. 12–16. Un exemplar similar al manuscrisului se află la Serviciul Judeţean Iaşi al Arhivelor Naţionale, Fond personal *Erast Tarangul*, nr. 90. Adresăm mulţumiri domnului lector univ. dr. Radu-Florian Bruja, de la Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava, care ne-a înlesnit accesul la acest manuscris. În continuare, redăm însemnările lui Erast Tarangul, cu menţiunea că autorul notează numele profesorului Gregor Mocranschi în formă diferită faţă de varianta folosită în documentele oficiale (în care apare Grigore Mocrenschi): „În cl. a V-a secţia română, profesor la matematică era Mocranschi Gregor, un ucrainian germanizat, deci un renegat. Un mare duşman al românilor, Mocranschi [îi] şicana şi teroriza pe elevii români, în special pe fiii de ţărani, care purtau costumul naţional şi care formau marea majoritate a elevilor de la acest liceu. Mocranschi dădea note slabe, proferând tot felul de invective la adresa poporului român, pe care îl numea „dummes Volk" (popor prost) sau „ekelhaftes Volk" (popor scârbos). Cu toate că limba de predare la secţia română de la acest liceu a fost cea românească, Mocranschi ţinea lecţiile în limba germană şi vorbea cu elevii numai nemţeşte. Aceasta crea mari dificultăţi elevilor, în majoritate fii de ţărani de la ţară, care nu cunoşteau bine limba germană. (Acestea amănunte mi le-au povestit şi reamintit, cu mult mai târziu, cumnatul meu, lt. col. Vasile Costin şi avocatul dr. Simion Hîj, amândoi foşti elevi în această clasă şi martori oculari ai dramei care s-a petrecut în acea zi). Elevii din clasa a V-a erau revoltaţi şi clocoteau de ură împotriva lui Mocranschi. În acea zi fatală, în ultima oră (12–13) a fost lecţia de matematică. Mocranschi a scos la tablă pe elevul Nicolae Doboş, căruia i-a dat să rezolve o problemă de aritmetică. Din bancă a ieşit elevul Vichentie Greciuc, fratele mai mic al profesorului Vasile Greciuc, în urmă profesorul universitar Vasile Grecu, şi a cerut permisiunea să iasă afară. Mocranschi i-a dat voie. Cam după un sfert de ceas, Greciuc, care purta costum naţional, s-a întors în clasă şi i-a predat lui Mocranschi, care şedea la catedră, o scrisoare, spunând că a primit-o de la profesorul Victor Morariu, o figură mult stimată şi iubită de elevii români. Pe când Mocranschi era ocupat cu deschiderea plicului, Greciuc s-a întors spre clasă, a desfăcut bondiţa, a scos din sân un revolver, s-a întors din nou spre catedră şi a tras asupra lui Mocranschi, care fugind în zig-zag a ieşit pe uşă afară. Greciuc a alergat după el şi din uşă a mai tras un foc în urma lui Mocranschi. Apoi s-a întors în clasă, şi-a luat rămas bun de la colegi şi cu un zâmbet pe buze a încercat să se sinucidă, trăgându-şi un glonte în inimă. Nereuşind însă, a mai încărcat o dată revolverul şi şi-a tras un glonte în cap, căzând mort lângă catedră. Autorităţile şcolare şi poliţia au făcut cercetări, pentru a vedea dacă n-a fost un complot. Nu s-a putut constata nimic. Atmosfera era foarte încărcată. Venise din Cernăuţi preşedintele de pe atunci al Societăţii Academice „Dacia", studentul Berezniţchi, care a fost de mai multe ori la tatăl meu acasă. Abia după război s-a vorbit că, în cazul lui Mocranschi, a fost un complot alcătuit din mai mulţi elevi şi că, prin tragere la sorţi, a fost desemnat Greciuc să-l ucidă pe Mocranschi. Cu câteva zile înainte de atentat, noaptea, au fost trase prin geamul locuinţei lui Mocranschi mai multe focuri de revolver. Mocranschi a fost lovit de Greciuc cu un glonte în mână, iar un alt glonte a trecut prin metalul de la spate al bretelei, pe când fugea prin coridor, şi s-a oprit în pielea sa. Mocranschi nu s-a mai întors la liceu. El figurează în anuarul liceului din acest an ca fiind în concediu în semestrul II. În anul şcolar următor, a fost transferat la un liceu din Austria de Jos".

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

avea rezultate şcolare bune (acesta avea note mici la matematică, istorie şi limba greacă) şi i-a fost teamă că fratele său, profesorul Vasile Greciuc, care îi asigura întreţinerea, avea să nu-l mai susţină[37].

Ca urmare a acestei fapte, Procuratura din Suceava a iniţiat acţiunea de cercetare şi a pus sub acuzare pe mai multe persoane, şi anume: elevul Ilie Petriuc, în vârstă de 17 ani, pentru comportament contrar prevederilor art. 305 din Legea penală, pentru că, potrivit declaraţiei elevului Constantin Botezat, Petriuc ar fi strigat în clasă: „Greciuc a acţionat corect!"; eleva de 16 ani, de la Liceul de Fete Orăşenesc din Suceava, Valeria Mărginean, pentru comportament contrar prevederilor art. 305 din Legea penală (împotriva ordinii şi liniştii publice), pentru că i-ar fi trimis o carte poştală unei prietene, Silvia Joachimciuc, în care a menţionat că toţi elevii sunt bucuroşi acum, că nu vor mai primi note mici de la „câinele" Mocrenschi [38], precum şi regretul privind sinuciderea şcolarului[39]; elevul în vârstă de 20 de ani, George Prelipcean, pentru fals în declaraţii şi pentru solicitarea unui certificat fals, contrar prevederilor art. 197 şi 199 din Legea penală [40] – Prelipcean a declarat, iniţial, în calitate de martor, că nu îşi aminteşte să fi comunicat soţiei profesorului şi colegilor despre existenţa unor scrisori de ameninţare, ulterior recunoscând că el a transmis informaţia; elevul de gimnaziu, în vârstă de 17 ani, Pavel Berariu, pentru fals în declaraţii; a declarat că a fost bolnav acasă, în perioada 13–19 ianuarie şi că nu ştia nimic despre incident; în fapt, acesta a fost, în data de 18 ianuarie, la înmormântarea lui Greciuc. Prelipcean şi Berariu au fost achitaţi, pentru că Tribunalul nu a putut să demonstreze, în baza probelor existente, vinovăţia acestora. Valeria Mărginean a fost declarată vinovată pentru tulburarea liniştii publice, conform art. 305 din Legea penală şi conform art. 261 şi 266 din Legea penală, a fost condamnată să achite o amendă penală în valoare de 30 de coroane şi să execute trei zile de arest[41]. Eleva a fost exmatriculată începând

[37] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, Mapa XLI, Dosar nr. 18, f. 8–9.

[38] *Ibidem*, f. 20–23.

[39] *Ibidem*, Mapa LVIII, Dosar nr. 16, f. 1. În continuare, redăm conţinutul cărţii poştale: „Ich weiß, daß auch Du von dem traurigen Ereignisse in Suczawa Kenntnis hast. Der arme Greciuc. Welchen Schmerz hat er gehabt. Eine Freude haben alle Schüler, daß sie nicht mehr „Zweier" bekommen werden von diesem Hund von Mocrenschi, welcher die kleine Flasch zur Frau hält. Aber er ist nicht tot. 4 Kugeln hat er bekommen, Greciuc 2. Als ich dies hörte, bin ich erstarrt. Dies hat sich ereignet zwischen 12 und 1. Weine, denn auch wir weinen!"

[40] http://alex.onb.ac.at, Kaiserliches Patent, wodurch eine, durch die späteren Gesetze ergänzte, Ausgabe des Strafgesetzbuches über Verbrechen und schwere Polizei-Übertretungen vom 3. September 1803, mit Aufnahme mehrerer neuer Bestimmungen, als alleiniges Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Übertretungen für den ganzen Umfang des Reiches, mit Ausnahme der Militärgränze, kundgemacht, und vom 1. September 1852 angefangen in Wirksamkeit gesetzt wird. Strafgesetz. Zweiter Theil. V Hauptstück, în „Allgemeines Reichs- Gesetz- und Regierungsblatt", nr. 117, 27. Mai 1852, p. 531–532.

[41] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii,*, Mapa XLI, Dosar nr. 18, f. 20–23; Mapa LVIII, Dosar nr. 16, f. 1.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)

cu data de 29 ianuarie 1912 şi după ce, iniţial, fusese condamnată la trei zile de arest pentru încercarea de a-l dezvinovăţi pe elevul Greciuc, a fost absolvită de pedeapsă, prin sentinţa din 28 februarie 1913[42].

## Gimnaziul Superior de Stat din Coţmani

Patru elevi de la Gimnaziul Superior de Stat din Coţmani, trei din clasa a III-a, Nikolaus Oszczypko, din Serafinţi, lângă Horodenca, Georgi Melneczuk din Vrânceni şi Nikolaus Neborak din Jucica Veche, precum şi unul din clasa a IV-a, Stephan Grecul, din Sipeniţ, au spart cu două bâte, în noaptea din 3 spre 4 iulie 1908, în jurul orei 2.30 a. m., aproape toate ferestrele de la locuinţa directorului şcolii, Sergius Szpoynarowski; în după-amiaza zilei de 4 iulie 1908, Jandarmeria i-a predat la Tribunal pe făptaşi; aceştia au fost reţinuţi până la data de 6 iulie 1908. La audieri, cei patru elevi au declarat că elevul din clasa a IV-a, Basil Konoval, din Serafinţi, lângă Horodenca, a fost instigatorul şi că a făcut presiuni asupra lor pentru a comite fapta. Totodată, aceştia au dezvăluit identitatea făptaşilor (elevii Konoval şi Grecul) care au spart, pe parcursul anului şcolar 1907/1908, geamurile de la locuinţele a cinci cadre didactice de la acelaşi gimnaziu[43].

În concluzie, se poate constata că autorităţile bucovinene şi-au însuşit politicile şcolare ale Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii de la Viena privind disciplina şcolarilor, prin elaborarea de regulamente, în care au fost stipulate normele comportamentale pe care trebuiau să le adopte elevii şi elevele din instituţiile de învăţământ secundar din această provincie, precum şi sancţiunile ce se puteau aplica în cazul nerespectării acestora.

În general, s-a reuşit asigurarea unui mediu disciplinat şi optim pentru desfăşurarea procesului didactico-educativ în şcolile secundare din Ducatul Bucovinei. Se poate afirma că unii elevi bucovineni au comis acte de indisciplină atât uşoare, cât şi grave, însă acestea din urmă au fost cazuri izolate. În aceste situaţii, autorităţile şcolare bucovinene au reacţionat cu promptitudine şi au sancţionat abaterile disciplinare, în funcţie de gravitatea faptei, prin acordarea unor pedepse precum carcera sau chiar exmatricularea. Elevii implicaţi în fapte de natură penală au fost sancţionaţi cu exmatricularea şi cercetaţi în conformitate cu prevederile legii penale.

---

[42] *Ibidem*, Mapa LVIII, Dosar nr. 16, f. 2–5; http://alex.onb.ac.at, *Kaiserliches Patent*... . *Strafgesetz*, p. 542, 550.

[43] *Ibidem*, Mapa LIII, Dosar nr. 3, f. 7–8. În documentele identificate şi în lucrările consultate nu există mai multe informaţii referitoare la modul cum a fost soluţionată ancheta.

BDD-A32819 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:13:58 UTC)